

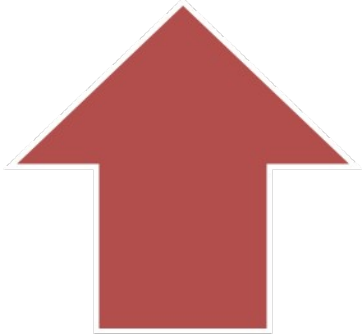
ΕΝΟΤΗΤΑ 26

Πνευματική ζωή, Γράμματα και Τέχνες στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα

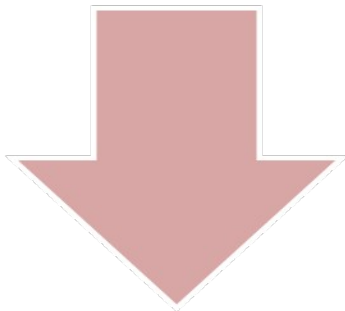
Μπακάλης Κώστας (history-logotexnia.blogspot.com)

Α. Κύριες κατευθύνσεις της ελληνικής πνευματικής ζωής

Αναζήτηση εθνικής ταυτότητας:
στηριγμένη στην ενότητα και τη
συνέχεια του ελληνισμού.

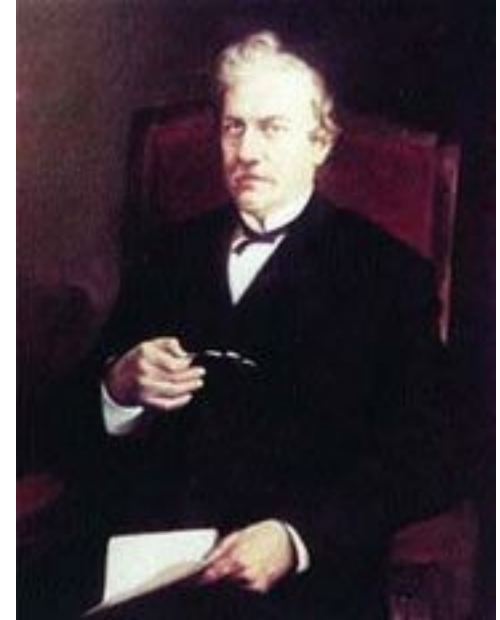

Τη στροφή *αυτή* προκάλεσε η θεωρία του Γερμανού Φαλμεράιερ (1835, «Περί της καταγωγής των σημερινών Ελλήνων»), ότι οι Νεοέλληνες δεν έχουν καμία σχέση με τους αρχαίους Έλληνες, λόγω των εκτεταμένων εποικισμών του ελλαδικού χώρου από Σλάβους και Αλβανούς κατά τη βυζαντινή περίοδο.

- Έτσι, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην αναζήτηση της εθνικής συνέχειας

Αναπτύχθηκε:

η ιστορία, με κύριο εκπρόσωπο τον Κ. Παπαρηγόπουλο (*Ιστορία του Ελληνικού έθνους από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των νεωτέρων*) & τον Σπ. Ζαμπέλιο: η συνέχεια του Ελληνισμού ήταν αδιάκοπη και το αποδεικνύουν μελετώντας το Βυζάντιο.

Τριμερής διαίρεση ελληνικής ιστορίας:

Αρχαία

-βυζαντινή

-νεότερη

- Αναπτύχθηκε επίσης:

η λαογραφία, μελέτη της σύγχρονης λαϊκής ζωής και των λαϊκών εθίμων, με πρωτεργάτη τον Νικόλαο Πολίτη (*Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία*).

- Στο πλαίσιο αυτό, το Πανεπιστήμιο, που ιδρύθηκε από το 1837, επιφορτίστηκε με μια αποστολή:
- να εμφυσήσει στους ομογενείς αλύτρωτους φοιτητές τις εθνικές αξίες, ώστε αυτοί να τις μεταδώσουν στις πατρίδες τους ως εκπαιδευτικοί και κληρικοί.

ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΙΑΙΑ
ΓΛΩΣΣΑ, ΤΗΝ
ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ

ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΥ: η συστηματική
προσπάθεια καθιέρωσης της
δημοτικής γλώσσας στην
εκπαίδευση, τη διοίκηση και τη
λογοτεχνία

Πρωτεργάτης ο Γιάννης Ψυχάρης
(Το ταξίδι, 1888): ανάγκη
γενίκευσης της χρήσης της δημοτικής
γλώσσας

Αντιδράσεις και βίαια επεισόδια με
αφορμή τις μεταφράσεις στη
δημοτική των Ευαγγελίων (1901) και
της Ορέστειας σε απλή καθαρεύουσα
(1903).

Β. Τα γράμματα

1. Ο Διονύσιος Σολωμός και η Επτανησιακή Σχολή

- Διονύσιος Σολωμός
(*Υμνος εις την
Ελευθερίαν,
Ελεύθεροι
Πολιορκημένοι*).
- Επτανησιακή
Σχολή (Γ.
Τερτσέτης, Ι.
Πολυλάς, Γρ.
Μαρκοράς).
- Ανδρέας Κάλβος
- Αριστοτέλης
Βαλαωρίτης,
Ανδρέας
Λασκαράτος.

2. Οι Φαναριώτες και η Παλαιά Αθηναϊκή Σχολή (1830-1880)

3. Η ρομαντική Σχολή των Αθηνών

Α. Η ποίηση

Στο χρονικό διάστημα ανάμεσα στο 1830 και το 1880, δηλαδή στα πρώτα πενήντα χρόνια μετά την ελληνική Επανάσταση και την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους, η Νεοελληνική Λογοτεχνία διαμορφώνεται, όπως είδαμε, κάτω από την ξένη επίδραση και ειδικότερα κάτω από την επίδραση του γαλλικού ρομαντισμού. Χαρακτηριστικά της λογοτεχνίας μας αυτή την περίοδο είναι η επιστροφή στο παρελθόν, η μελαγχολία και η απαισιόδοξη διάθεση που ερχόταν πια ως απόηχος του ρομαντισμού της δύσης. Οι λογοτέχνες προσπαθούσαν την περίοδο αυτή να τονώσουν το εθνικό φρόνημα του λαού.

- Φαναριώτες λόγιοι: Αλέξανδρος και Παναγιώτης Σούτσος, Αλέξανδρος Ραγκαβής.
- Γράφουν στην **καθαρεύουσα** και μιμούνται τον γαλλικό **ρομαντισμό**.
- 1860 κε.: Εμμανουήλ Ροΐδης (*Πάπισσα Ιωάννα*), Παύλος Καλλιγάς, Δημ. Βικέλας (*Λουκής Λάρας*).

Η Νέα Αθηναϊκή Σχολή και η γενιά του 1880

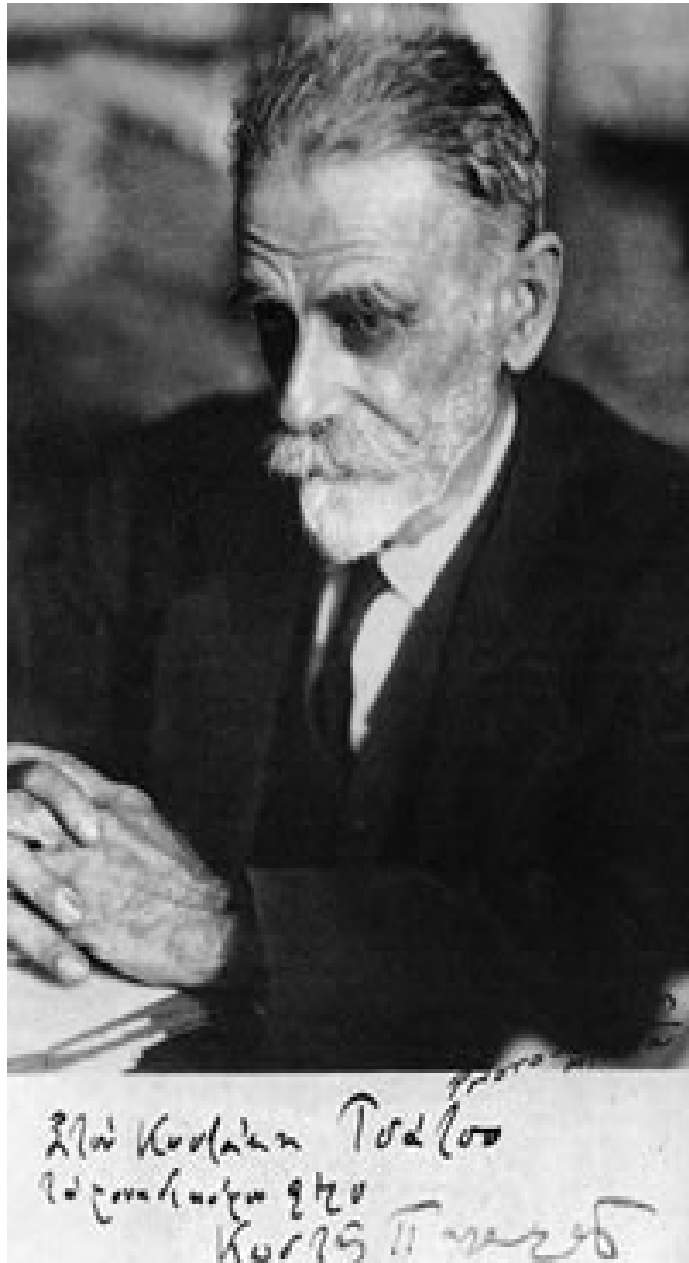
Απόρριψη ρομαντισμού,

εκφραστική & θεματική απλότητα

Γ. Δροσίνης, *Ιστοί Αράχνης*

Ο λογοτεχνικός κύκλος του περιοδικού *Εστία*

- Στην ποίηση κύριος εκπρόσωπος
ο Κωστής Παλαμάς

Α. Η ποίηση

Με την αρχή της Νέας Αθηναϊκής Σχολής συμπίπτει και η απελευθέρωση της ποίησης από την καθαρεύουσα και τον ρομαντισμό. Ηγετική φυσιογνωμία της αλλαγής αυτής υπήρξε ο Κωστής Παλαμάς που στα πενήντα περίπου χρόνια της δημιουργίας του προσπάθησε να συνδέσει την πνευματική ζωή του τόπου με τις ρίζες της, την παράδοση του δημοτικού τραγουδιού και την ποίηση του Σολωμού.

Στην ελληνική ποίηση κυριάρχησαν τα λογοτεχνικά ρεύματα του παρανασισμού και του συμβολισμού, τα οποία προηγουμένως είχαν ακμάσει στην Ευρώπη.

- Πεζογραφία: αναπτύσσεται το **ηθογραφικό διήγημα** (επίκεντρο οι απλοί άνθρωποι της επαρχίας).
- Ξεχωρίζουν ο **Γεώργιος Βιζυηνός** και ο **Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης**.

Γ. Οι τέχνες

Η ζωγραφική και η γλυπτική

Η ζωγραφική και η γλυπτική του 19^{ου} αι. στην Ελλάδα είναι επηρεασμένες από τα δυτικά πρότυπα.

Ισχυρότερη η επίδραση της Σχολής του Μονάχου, όπου φοίτησαν πολλοί Έλληνες ζωγράφοι.

- Ανδρέας Κριεζής, Διονύσιος Τσόκος και Θεόδωρος Βρυζάκης: εμπνέονται από την Ελληνική επανάσταση και τα πολιτικά γεγονότα της εποχής.

► Ο Κολοκοτρώνης
ορκίζει το γιό του
Γενναίο.
Διονυσίου Τσόκου.
Εθνικό Ιστορικό
Μουσείο, Αθήνα.

▲ **Θεόδωρος Βρυζάκης**. *Η υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι, 1826* Λάδι σε μουσαμά, 155 x 213 cm Δωρεά Πανεπιστημίου πηγή: <http://anthoulaki.blogspot.gr/>

Οι μεγάλες μορφές της ελληνικής ζωγραφικής
του 19^{ου} αι. είναι οι:

- Νικηφόρος Λύτρας.
 - (ιστορικά θέματα, αργότερα καθημερινή ζωή - πρβλ. ηθογραφία).
- Κωνσταντίνος Βολανάκης
 - (θάλασσα και ναυτική ζωή).
- Νικόλαος Γύζης
 - (εξιδανίκευση θεμάτων, απεικόνιση εννοιών).
 - Όλοι μαθήτευσαν και έζησαν στο Μόναχο.

Νικηφόρος Λύτρας:

◀ Το φίλημα
Η πυρπόληση της
τουρκικής ναυαρχίδας

▲ Κ. Βολανάκης: *Αραγμένα καράβια* (π. 1895;). Λάδι σε μουσαμά, 112 εκ. x 212 εκ. Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου.

Κ. Βολανάκης, Ψαρόβαρκ

- *Νικόλαος Γύζης. Μετά την πτώση των Ψαρών*
Εθνική Πινακοθήκη

- Σημαντικότερος γλύπτης αυτής της εποχής
ο **Γιαννούλης Χαλεπάς** από την Τήνο

7. Γιαννούλης Χαλεπάς, Η Κοιμωμένη, 1878.

Αρχιτεκτονική

- Οθωνική περίοδος (α' μισό 19^{ου} αι.):
κλασικισμός, ξένοι (Γερμανοί)
αρχιτέκτονες στην Ελλάδα.
- ❖ Χρ. Χάνσεν: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- ❖ Θεόφιλος Χάνσεν: Ακαδημία, Εθνική Βιβλιοθήκη, Μέγαρο Δημητρίου
(σημ. Μ. Βρετανία).
- ❖ Φρ. Φον Γκέρτνερ: ανάκτορα Όθωνα
(σημ. Βουλή).

■ Παλιά Βουλή

- Τη θέση του σημερινού Εθνικού Ιστορικού Μουσείου καταλάμβανε στις αρχές του 19ου αι. η οικία Κοντοσταύλου. Το 1834 το οίκημα αποτέλεσε προσωρινή κατοικία του βασιλιά Όθωνα. Το 1835 προστέθηκε στο κτίριο μια μεγάλη οκταγωνική αίθουσα χωρητικότητας διακοσίων και πλέον ατόμων προκειμένου να χρησιμεύσει ως αίθουσα χορού.
Αργότερα, μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, η αίθουσα αυτή στέγαζε τις εργασίες της Εθνικής Συνέλευσης. Αυτό το κτίριο αποτέλεσε το θέατρο της κοινοβουλευτικής ζωής στο μεγαλύτερο μέρος του 19ου αι. και μέχρι το 1935. Εδώ, στις 18 Μαρτίου 1843, έγινε η πρώτη πανηγυρική συνεδρίαση της βουλής κατά την οποία ορκίστηκε ο Όθων υπακοή στο σύνταγμα αναγνωρίζοντας έτσι το πολίτευμα της συνταγματικής μοναρχίας.

■ Πανεπιστήμιο

Χανς Κρίστιαν Χάνσεν

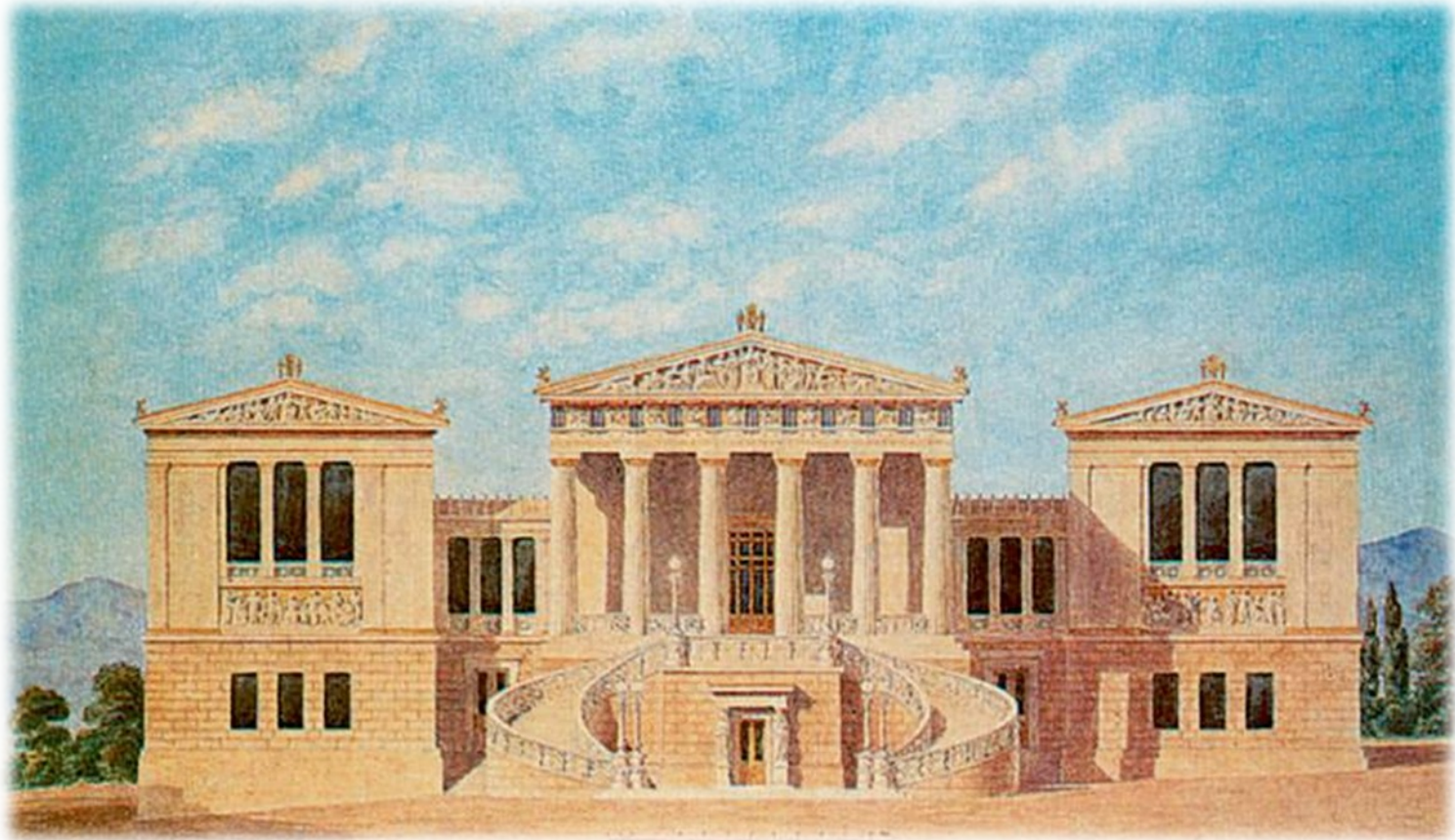
■ Ακαδημία

Θεόφιλος Χάνσεν

■ Εθνική Βιβλιοθήκη

Θεόφιλος Χάνσεν

■ Η Βουλή των Ελλήνων στην **Αθήνα**, σε σχέδια του Γκέρτνερ

Το β' μισό του 19^{ου} αι. δεσπόζει η μορφή του
Ερνέστου Τσίλερ στην Αθήνα:

Έργα Τατοΐου

Ανάκτορα διαδόχου Κων/νου (σημ.
Προεδρικό Μέγαρο)

Ιλίου Μέλαθρον (σημ. Νομισματικό
Μουσείο)

Δίδαξε και στο Πολυτεχνικό Σχολείο

SOUVENIR
D'ATHÈNES

ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

PALAIS DU PRINCE HÉRITIER

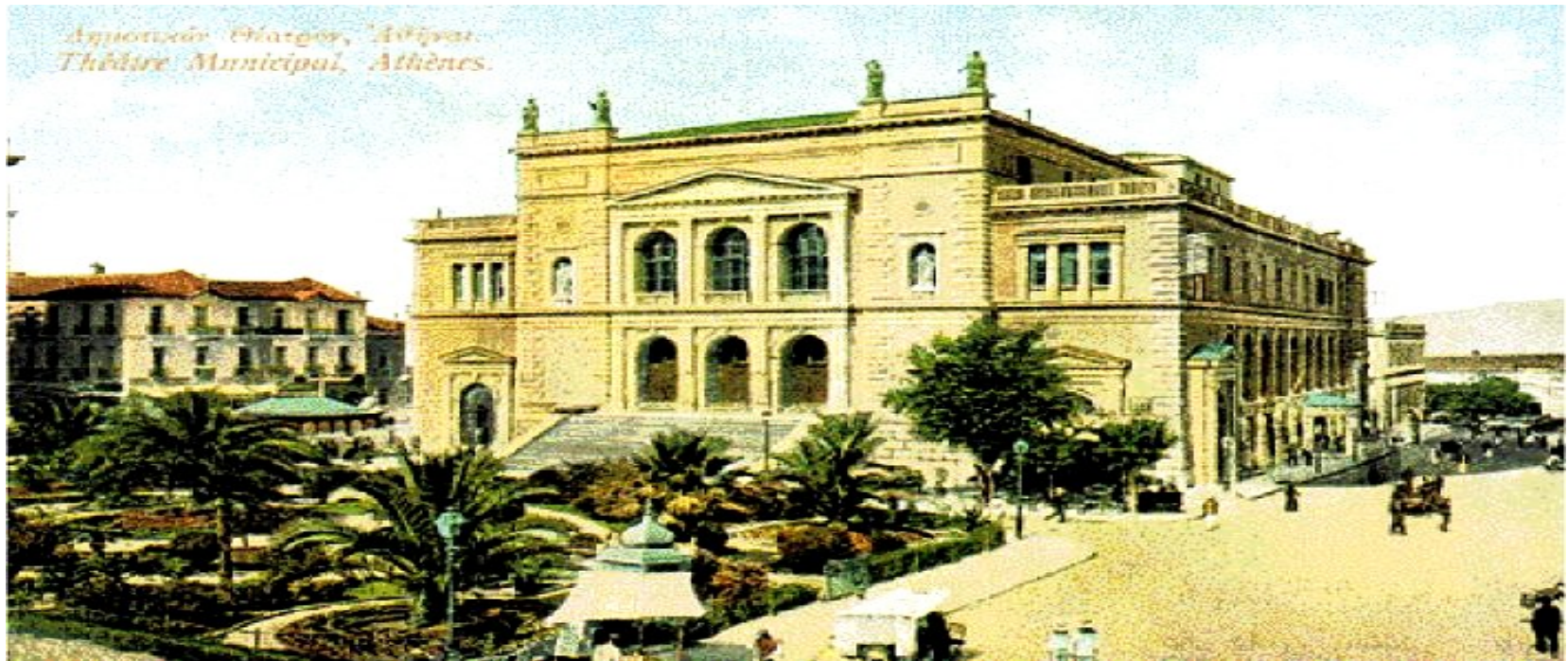
HELÈNE CAMDAS

11. Αναμνηστική καρτ ποστάλ στην οποία εικονίζονται τα ανάκτορα του διαδόχου Κωνσταντίνου (σημερινό Προεδρικό Μέγαρο), έργο του Ερνέστου Τσίλερ.

■ σήμερα Νομισματικό Μουσείο

■ Δημοτικό Θέατρο Αθηνών

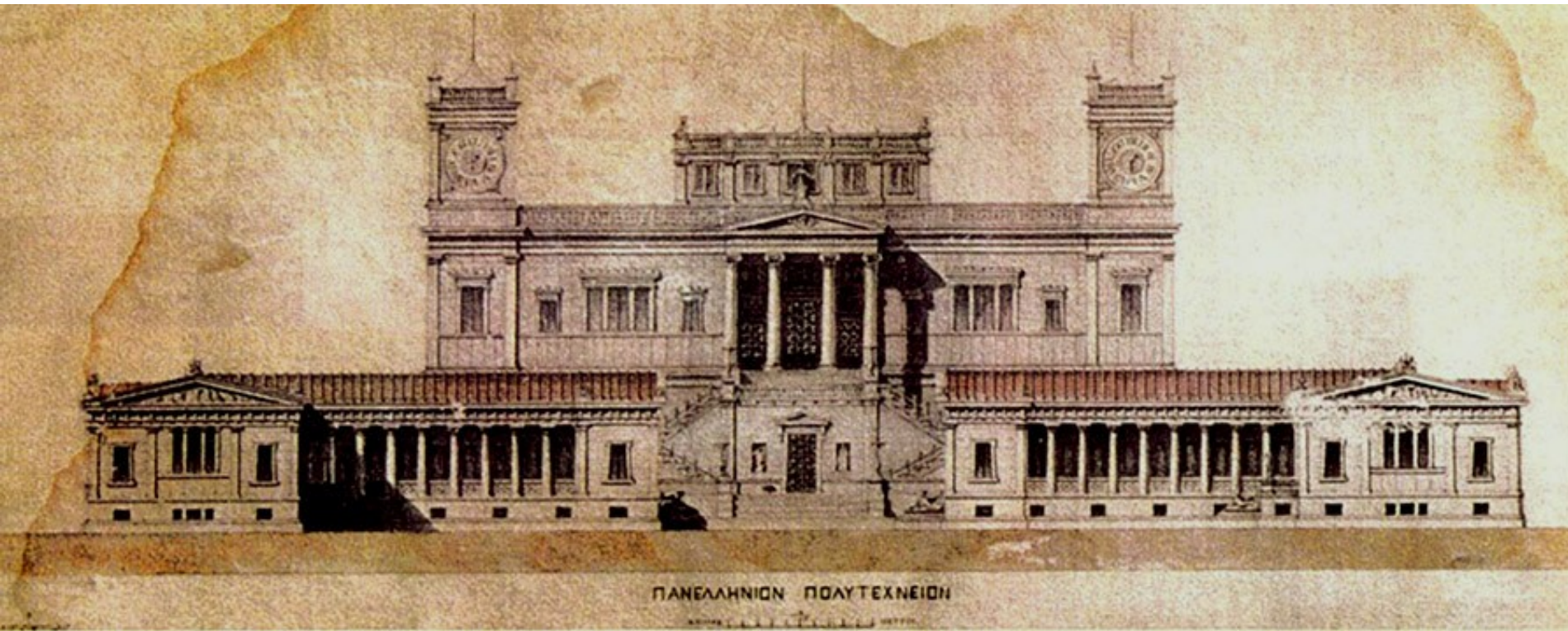

Ήταν ένα αριστουργηματικό θέατρο, από τα κομψοτεχνήματα της Αθήνας ▯ έργο του Ερν. Τσίλερ, που χτίστηκε κατά το διάστημα 1872-1888 στη σημερινή πλατεία Δημαρχείου (ακριβώς ανάμεσα στην Εθνική Τράπεζα και στο Δημαρχιακό Μέγαρο). Ο Τσίλερ (που στο διάστημα 1891-1901 οικοδόμησε και το σημερινό Εθνικό Θέατρο) άρχισε το έργο του με ιδιωτικά κεφάλαια, αλλά το θέατρο ολοκληρώθηκε αργότερα με σημαντική δωρεά του Α. Συγγρού. Επί σειρά ετών, συνεχώς ή κατά διαστήματα, δεν λειτούργησε. Μετά το 1922 και για μερικά χρόνια στέγασε Μικρασιάτικες προσφυγικές οικογένειες. Το 1928 αποφασίστηκε η επαναλειτουργία του ως θεάτρου και γι' αυτό ανακαινίστηκε και διακοσμήθηκε κατάλληλα. Όμως και πάλι δεν έγινε εφικτή η τακτική χρησιμοποίησή του, ώσπου το 1939 αποφασίστηκε η κατεδάφισή του, για να επαυξηθεί ▯είπαν▯ το μέγεθος της πλατείας Δημαρχείου (που φυσικά δεν πήρε το όνομα εκείνου που έκτισε το θέατρο, αλλά εκείνου που το γκρέμισε!...).

- Παράλληλα δημιουργούν και Έλληνες αρχιτέκτονες:
- Σταμάτης Κλεάνθης & Εδ. Σάουμπερτ:
πολεοδομικό σχέδιο
Αθηνών και σχέδια Πειραιά.
- Λύσανδρος
Καυταντζόγλου:
διευθυντής του
Πολυτεχνικού Σχολείου,
έκτισε το Πολυτεχνείο,
το Οφθαλμιατρείο.

■ Καυταντζόγλου- Πολυτεχνείο

■ Οφθαλμιατρείο

Στα τέλη του
19^{ου} αι.
διαμορφώθηκε
ο τύπος της
νεοκλασικής
οικίας, με
στοιχεία που
παραπέμπουν
στην κλασική
αρχιτεκτονική.

Πολλά
νεοκλασικά
σώζονται σε
πολλές πόλεις
της Ελλάδας
και έχουν
ανακηρυχθεί
διατηρητέα
από το κράτος.

Διαθεματική δραστηριότητα:

Να διαλέξετε ένα από τα οικοδομήματα που αναφέρονται στην ενότητα, να το μελετήσετε από φωτογραφία (ή, ακόμη καλύτερα, να το επισκεφθείτε) και στη συνέχεια να το περιγράψετε γραπτά ή να το ζωγραφίσετε, ανάλογα με την προτίμησή σας.

ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΡΟΜΗ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ